

Stockholm den 31 mars 2025

R-2024/2710

Till Utrikesdepartementet

UD2024/16574

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 16 december 2024 beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel (SOU 2024:77).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har förståelse för de intressen som ligger bakom förslagen i betänkandet och har i huvudsak ingen erinran mot dem.

Advokatsamfundet vill dock lyfta fram vissa punkter som bör föranleda ytterligare överväganden i den fortsatta beredningen.

Synpunkter

Avseende mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status

Advokatsamfundet har inga invändningar mot de i betänkandet angivna principer som ska vara gällande vid prövning av ärenden om tillstånd till utförsel av krigsmateriel eller till annan samverkan med någon i utlandet om krigsmateriel.

Det är välkommet att det i betänkandet understryks att respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status även fortsättningsvis ska utgöra centrala villkor vid tillståndsprövningen.

Advokatsamfundet vill dock invända mot det som anförs i betänkandet i fråga om att en presumtion för hinder av beviljande av tillstånd i detta hänseende skulle föreligga först om det förekommer omfattande, ”allvarliga” kränkningar av mänskliga rättigheter.

Enligt Advokatsamfundet ligger det närmast i sakens natur att kränkningar av mänskliga rättigheter är allvarliga. Advokatsamfundet anser därför att för det fall det förekommer systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter i en tänkt mottagarstat, bör detta utgöra hinder för beviljande av tillstånd utan att kränkningarna i sig ska behöva definieras som ”allvarliga”.

Angående internationella materielsamarbeten på likvärdiga villkor

Advokatsamfundet har ingen anledning att ifrågasätta beskrivningen i betänkandet i fråga om att svensk försvarsindustri i dag har ett särskilt omfattande samarbete med USA och att detta samarbete har haft stor betydelse för Sveriges materiel- och teknikförsörjning.

I ljuset av ett påtagligt förändrat säkerhetspolitiskt läge framstår det emellertid för Advokatsamfundet som angeläget att en utveckling på europeisk nivå för att stärka den gemensamma försvarsindustriella basen prioriteras.

För att möjliggöra för svenska företag att ingå i materielsamarbeten på likvärdiga villkor som företag i de stora försvarsindustriländerna i Europa och i ljuset av att det land som gör den slutliga exportkontrollbedömningen åtagit sig att tillse att exporten till tredjeland hanteras i enlighet med EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) samt på övriga i betänkandet anförda skäl, tillstyrker Advokatsamfundet utredningens förslag att Sverige bör ansöka om att tillträda *Agreement Concerning Export Controls in the Field of Defence*.

Utredningens förslag om sanktionsavgifter

Av 31 § krigsmateriellagen framgår att en sanktionsavgift ska tas ut av den som inte fullgör sin skyldighet att lämna vissa underrättelser, uppgifter, redovisningar och deklARATIONER. I utredningens uppdrag har ingått att analysera om det bör göras ändringar i sanktionsavgifternas struktur och storlek för att göra avgifterna ”mer rättvisa”.

Enligt nuvarande reglering ska en sanktionsavgift vara lägst 3 000 kronor och högst 200 000 kronor (33 § krigsmateriellagen). Avgiften beräknas på uppgifter om fakturerat värde (29 a § krigsmaterielförordningen).

I utredningsdirektivet konstateras att företrädare för försvarsindustrin har lyft att nuvarande beloppsreglering innebär att sanktionsavgifterna slår relativt hårt mot mindre företag, medan de har en högst begränsad effekt på stora företag.

I betänkandet föreslås mot den bakgrunden att det högsta beloppet för en sanktionsavgift ska uppgå till 1 000 000 kronor. Givet direktivet att göra avgifterna ”mer rättvisa”, framstår emellertid detta förslag till förändring vad gäller en sanktionsavgifts maxbelopp enligt Advokatsamfundet som otillräckligt.

För ett mindre företag kan sanktionsavgifter innebära både stor risk och stor ekonomisk skada, medan de inte kan antas ha någon större ekonomisk effekt på stora företag, ens vid genomförande av den föreslagna förändringen. Det finns därför skäl för en större höjning av det högsta beloppet för en sanktionsavgift. I sammanhanget kan noteras att exempelvis läkemedelsföretag som har fått ett läkemedel godkänt för försäljning, har en uppgiftsskyldighet i förhållande till Läkemedelsverket bland annat när försäljningen av ett visst läkemedel upphör på den svenska marknaden och att denna skyldighet sanktioneras genom sanktionsavgifter som ska bestämmas till lägst 25 000 kronor och högst 100 000 000 kronor (se 4 kap. 18 § första stycket läkemedelslagen).

En högre nivå i fråga om maxbeloppets storlek än vad som följer av förslaget i betänkandet av 2023 års krigsmaterielutredning framstår sammanfattningsvis som naturlig i förhållande till att sanktionsavgifterna ska vara proportionella, rättvisa och ha en handlingsdirigerande verkan för såväl små som stora aktörer.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander